

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΟΞΟΤΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1998

A. 1900 – Ο ΠΡΩΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ

- I. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ
- II. ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ
- III. ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΣΠΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΟΞΙΛΑΡ
- IV. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΣΠΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΟΞΙΛΑΡ
- V. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ
- VI. Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

B. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΥΜΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

- I. Η ΤΟΥΖΛΑ

Γ. ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΥΜΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Δ. Η ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΞΙΛΑΡ ΣΕ ΤΟΞΟΤΕΣ & Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Ε. Η ΖΩΗ ΣΤΟΥΣ ΤΟΞΟΤΕΣ ΑΠΟ ΤΟ 1924 – 1999

- I. ΑΠΟ ΤΟ 1924 ΩΣ ΤΑ 1930
- II. ΑΠΟ ΤΟ 1930 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1940
- III. ΑΠΟ ΤΟ 1940 ΩΣ ΤΟ 1950
- IV. ΑΠΟ ΤΟ 1950 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1960
- V. ΑΠΟ ΤΟ 1960 ΩΣ ΤΟ 1999

ΣΤ. ΟΙ ΤΟΞΟΤΕΣ ΣΤΟΝ 21Ο ΑΙΩΝΑ

- I. ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1998

Όταν ξεκινήσαμε αυτή την εργασία όλοι σκεφτήκαμε ότι θα πάμε βέβαια για τη θεα και την ομορφιά του χωριού, όμως εμείς πιο πολύ το θέλαμε για να βρεθούμε στον ίδιο τόπο όπου έζησαν εκείνοι οι άνθρωποι, που σ' όλη τους τη ζωή μείναν ίδιοι, αυτοί κι οι μαύρες τους σκέψεις, κι ακόμη περισσότερο η ανομολόγητη αγάπη τους στο πιο βαθύ σκοτάδι, κι αστράψανε μόνο για μια στιγμή, τόσο όσο χρειάστηκε να λαμπαδιάσουνε. Αυτούς τους ανθρώπους θέλαμε να ψάξουμε. Αυτούς τους ανθρώπους θελήσαμε να γνωρίσουμε στο ταξίδι μας, πίσω στο χρόνο. Και ξεκινήσαμε όλοι μαζί και βρήκαμε :

A. ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ – Ο ΠΡΩΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ

Στις αρχές του αιώνα μας υπήρχε μόνο ένας συνοικισμός με 57 κατοίκους, σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 1920. Η ονομασία του ήταν όχι η σημερινή, Τοξότες, αλλά **Όξιλαρ**. Το Όξιλαρ λοιπόν ήταν ένας μικρός οικισμός –σήμερα βρίσκεται στα δεξιά των Τοξοτών– που ανήκε στην κοινότητα Σαρνίτς (μετέπειτα Κρωμνικού).

I. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

Ο οικισμός παρουσιάζει *γραμμική ανάπτυξη*, αναπτύσσεται δηλαδή κατά μήκος μιας όχθης ποταμού–ρέματος. Τα σπίτια είναι χτισμένα σε σειρές σχεδόν παράλληλες του ρέματος και με θέα σε αυτό. Σ' ότι αφορά την πυκνότητα, ο οικισμός παρουσιάζει δόμηση μέτρια. Ο οικισμός είναι *μονοκεντρικός*, δηλαδή διαμορφώνεται με πυρήνα την πλατεία. Στην πρώτη πλατεία του οικισμού υπήρχε το τζαμί, χτίσμα του 1800, καφενείο και μαγαζιά.

II. ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Οι πρώτοι κάτοικοι, ντόπιοι Μουσουλμάνοι, ασχολούνταν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Κύρια απασχόληση τους ήταν η καλλιέργεια του καπνού, όπως φαίνεται και από τον τρόπο που έχτιζαν τα σπίτια τους. Η αρχιτεκτονική δομή των σπιτιών αυτών, τόσο η εξωτερική όσο και η εσωτερική, εξυπηρετούσε άριστα την ενασχόληση τους με τον καπνό. Υπήρχαν και μερικά αρχοντόσπιτα με τέλεια παραδοσιακή δομή τα οποία συνυπήρχαν με τα αγροτόσπιτα.

III. ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΣΠΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΟΞΙΛΑΡ

Υπήρχαν μεγάλες αυλές για να ξεραίνουν τα καπνά. Μετά τη σπορά, το φύτεμα και το μάζεμα των καπνών, τα μετέφεραν με κάρα στο σατσάκι, ένα χώρο νοτιοανατολικά της κύρια κατοικίας. Αφού τα περνούσαν ένα–ένα σε βελόνες –το μπουρλιασμα– και μετά σε σχοινιά, τα λεγόμενα *σειρίκια* ή αργότερα *τελάρα*, τα άπλωναν στις αυλές για να ξεραθούν στον ήλιο. Αν τα *σειρίκια* ήταν πολλά, τα άπλωναν και στους μαντρότοιχους, που ήταν ψηλοί για να εξυπηρετούν αυτόν ακριβώς το σκοπό.

«Όταν φυσάει, η μυρωδιά από τα καπνά που ξεραίνονται αρμαθιές–αρμαθιές στα τελάρα, ακουμπώντας πάνω στους τοίχους των σπιτιών, ανάμεσα στα στενά δρομάκια του συνοικισμού, γίνεται πιο έντονη, πιο βαριά κι έτσι όπως φτάνει ανακατεμένη με το σφύριγμα του αέρα, κάνει τις γυναικές να βγαίνουν στα παράθυρα και να κοιτάζουν προς τη μεριά του βουνού κι ύστερα ως πέρα μακριά, μήπως υπάρχει κανένα σύννεφο στον ουρανό». 1

Τα σατσάκια ήταν στο ισόγειο του σπιτιού. Υπήρχαν όμως και μερικά στον πρώτο όροφο. Κύριο γνώρισμά τους ήταν ότι όλα ήταν ανοιχτά προς τη μεριά του ήλιου, γιατί μετά το ξέραμα των καπνών τα μετέφεραν εκεί, όπου τα αποθήκευαν, κρεμώντας τα μέχρι την περίοδο του πασταλιάσματος. Οι κάτοικοι χρειάζονταν ένα χώρο ανοιχτό, δίπλα στο σπίτι τους, για να μη μουχλιάσουν τα ξεραμένα καπνά και να μην επηρεαστούν από την υγρασία.

Όλες οι αυλές διέθεταν κι από ένα κτιστό φούρνο. Εκεί έψηναν ψωμί, γλυκά, φαγητά και πίτες. Ήταν χτισμένοι σε σημείο της αυλής που δεν τους έφτανε ο άνεμος, για να μη καπνίζουν, όταν αυτός φυσούσε. Οι φούρνοι ήταν φτιαγμένοι από πέτρα, πλίνθους και τούβλα αργότερα. Στο Όξιλαρ σώζονται μερικοί φούρνοι ακόμη και σήμερα .

Τελευταίο και σημαντικό στοιχείο ήταν ότι όλες οι αυλές ήταν χωρισμένες σε τρία μέρη, στον μπαζέ–λαχανόκηπο, στο λουλουδόκηπο και στον οπωρώνα–περιβόλι. Στον μπαζέ–λαχανόκηπο

¹ Νίκη Αναστασέα, Αυτή η Αργή Μέρα Προχωρούσε, Εκδ. Πόλις 1998, Σελ. 11

καλλιεργούσαν φασολάκια, ντομάτες, μελιτζάνες, σπανάκια, λάχανα, κολοκύθια, πιπεριές, κουκιά και κρεμμύδια. Ήταν σημαντικός ο μπαξέ-λαχανόκηπος για τους κατοίκους του Όξιλαρ, γιατί απ' αυτόν αντλούσαν την καθημερινή τους τροφή, ανάλογα με την εποχή.

Στον οπωρώνα-περιβόλι ήταν τα περισσότερα δέντρα, που τους παρείχαν τα φρούτα, όπως αχλαδιές, ροδιές, ροδακινιές, μουσμουλιές, μηλιές, κυδωνιές, βερικοκιές, δαμασκηγιές, συκιές, μουριές και λίγες ελιές.

Μπροστά από την πόρτα της κύριας κατοικίας υπήρχε συνήθως μια κληματαριά, για να τους προστατεύει από τον ήλιο και τη βροχή ανάλογα με την εποχή. Λίγο πριν από την πόρτα της κύριας κατοικίας, υπήρχε κήπος με τριανταφυλλιές, γαριφαλιές, σκουλαρικές, ντάλιες, ζουμπούλια, γιασεμιά, κυκλάμινα και πανσέδες.

IV. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΣΠΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΟΞΙΛΑΡ

Μπαίνοντας στο εσωτερικό των σπιτιών των αρχών του αιώνα υπήρχε ένας χώρος σχετικά άδειος, το *χαγιάτι*. Είναι ένας χώρος, ημιυπαίθριος, πάντα στη νότια όψη του σπιτιού. Η κατασκευή του έγκειται στην εξασφάλιση ενός χώρου προς στον οποίο να ανοίγονται τα δωμάτια του σπιτιού, για ηλιασμό και εξαερισμό. Αριστερά και δεξιά του χώρου υποδοχής-χαγιάτι υπήρχε μια σκάλα φτιαγμένη από σχεδόν ακατέργαστο ξύλο. Οι ρόζοι από τα ξύλα διακρίνονται ακόμη και σήμερα στις ελάχιστες σωζόμενες σκάλες. Κάτω από την ξύλινη σκάλα υπήρχε σχεδόν πάντα ένας μικρός χώρος αποθήκευσης τυροκομικών ή άλλων τροφίμων που χρειάζονταν υγρασία. Στο τέλος της ξύλινης σκάλας, υπήρχε πόρτα που απομόνωνε τους χώρους του ισογείου και του πρώτου ορόφου για τη διατήρηση της θερμοκρασίας στους ορόφους. Η πόρτα εφάπτονταν της σκάλας κι έτσι, όταν έκλεινε, είχες την εντύπωση ενός απέραντου πατώματος, γιατί και τα πατώματα ήταν φτιαγμένα από ξύλο στην πρωτογενή μορφή του.

Ο χώρος υποδοχής του πρώτου ορόφου λεγόταν *μουσαφίρ οντάς*. Ήταν μεγάλος και με πολλά παράθυρα. Κάτω από τα παράθυρα, υπήρχαν δυο ή τρία υπερυψωμένα ξύλινα σκαλοπάτια, όπως σώζονται μέχρι σήμερα, καλυμμένα με μιντέρια-μαξιλάρια, κουρελούδες ή προβιές ζώων. Εκεί περνούσαν τις ώρες τους οι κάτοικοι του Όξιλαρ μιλώντας, μπουρλιάζοντας -περνώντας τα καπνά στις βελόνες, πασταλιάζοντας και καπνίζοντας τον αργιλέ. Εκεί έτρωγαν επίσης σε χαμηλά τραπεζάκια τους σοφράδες. Αριστερά του χώρου υποδοχής, σε πολλά πλουσιόσπιτα Μουσουλμάνων, υπήρχε ένας χώρος ειδικά διαμορφωμένος για τις γυναίκες. Ένας τέτοιος σώζεται ακόμη και σήμερα. Ήταν ξύλινος χώρος, υπερυψωμένος, έχοντας απαραίτητα ένα μεγάλο παράθυρο μπροστά του, για να βλέπουν έξω οι γυναίκες, μια και απαγορεύονταν αυστηρά να βγουν έξω ή να συμμετέχουν σε συζητήσεις με άνδρες στο χώρο υποδοχής. Ακριβώς απέναντι από το παράθυρο υπήρχαν ξύλινα κάγκελα, περίτεχνα κατασκευασμένα, για να ακουμπούν τα μιντέρια τους.

Στον πρώτο όροφο βρίσκονταν συνήθως οι κρεβατοκάμαρες, τα μπάνια και η τουαλέτα. Σε κάθε κρεβατοκάμαρα υπήρχε ένα τεράστιο, ενσωματωμένο στον τοίχο ξύλινο ντουλάπι, *οι μουσάντρες*, που χρησίμευε ως χώρος αποθήκευσης ρούχων, κουβερτών και παπλωμάτων. Στον τοίχο υπήρχε συνήθως μια εσοχή, για να αφήνουν τη λάμπα να κει η νύχτα, μια και δεν υπήρχε τότε ηλεκτρισμός. Στο ταβάνι υπήρχαν δυο τσιγκέλια, απ' όπου κρεμόταν η κούνια του μωρού έτσι ώστε η μάνα να το ναουρίζει χωρίς καθόλου να σηκωθεί από το κρεβάτι.

Τα μπάνια ήταν φτιαγμένα από ξύλο όπως φαίνεται σε ένα που σώζεται ακόμη και σήμερα. Καθώς έμπαινες, στ' αριστερά υπήρχε ξύλινος χώρος υπερυψωμένος, για να κάθονται ή να αφήνουν πετσέτες και ρούχα.

Πολλές πόρτες διαφόρων δωματίων ή στις τουαλέτες είχαν τοξωτά τελάρα. Πολλά δωμάτια επικοινωνούσαν μεταξύ τους μέσα από ξύλινα διαχωριστικά ντουλαπάκια, πραγματικά κομψοτεχνήματα.

Κάθε σπίτι διέθετε από ένα ή δύο τζάκια. Ήταν κυκλικά, φτιαγμένα από πλίνθους ή πέτρα. Εκεί έφτιαχναν φαγητά και περνούσαν τις ώρες του χειμώνα, πασταλιάζοντας ή λέγοντας ιστορίες. Επίσης για την αντιμετώπιση των χαμηλών θερμοκρασιών όλα τα σπίτια είχαν σωστά αρμοποιημένους χοντρούς τοίχους στο ισόγειο και τον όροφο, μικρά ανοίγματα στους καθημερινούς χειμωνιάτικους χώρους με δυσμενή προσανατολισμό. Οι διαχωρισμοί στους εσωτερικούς χώρους γίνονταν με *μαγαδατές*, δηλαδή στρογγυλά αποφλοιωμένα ξύλα πάνω στα οποία καρφώνονται από τις δύο πλευρές καλάμια ή σανίδωμα και επιχρίονται με ασβεστοκονίαμα. Τα περισσότερα σπίτια ήταν από πλίνθους, λάσπη, πέτρα, καλάμια, ασβέστη και άχυρα. *«Εδώ κι εκεί στον τοίχο έβλεπες τα άχυρα να σκανε μέσα από τους σοβάδες όμοια με κοκαλιασμένα νεύρα φύλλων, χωρίς ζωή»*.²

Αρκετά πλουσιόσπιτα του Όξιλαρ είχαν στα ξύλινα ταβάνια έντονους χρωματισμούς με περίπλοκους σχεδιασμούς. Στα πλαϊνά τους υπήρχαν περίτεχνα λαξευτές, ξύλινες κατασκευές. Τα

² Όπως Προηγ. Σελ. 225

άλλοτε έντονα χρωματισμένα ταβάνια που σκέπαζαν τον ουρανό των Μουσουλμάνων είναι σήμερα ξεθωριασμένα. Οι άλλοτε περίτεχνες ξύλινες κατασκευές είναι σήμερα ξεφτισμένες και σε ετοιμόρροπη μορφή. «Τους μιλάω τρυφερά και κείνα σιγά-σιγά ξαναπαίρνουν τα χρώματά τους, τα κρατούν κατάσαρκα, γαντζώνονται επάνω τους, γίνονται πάλι ζωηρά, καθώς τα ξεσκονίζω από τα αδιάφορα βλέμματα που στάθηκαν πάνω στις λείες επιφάνειες. Επειδή είναι αυτή η αδιαφορία που κάνει τα χρώματα να ξεθωριάζουν».³

V. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Η ενασχόληση των κατοίκων του Όξιλαρ με τα καπνά ήταν πολύωρη και κοπιαστική. Έτσι, είχαν ελάχιστο χρόνο στη διάθεσή τους, αλλά κι αυτόν τον λιγοστό χρόνο τον διέθεταν πάλι σε εργασίες. Οι γυναίκες συνήθως έπλεκαν, έραβαν και κεντούσαν. Άλεθαν σιτάρι το λεγόμενο πλιγούρι. Ένας γάμος ήταν σημαντικό κοινωνικό γεγονός κι έτσι συμμετείχε όλος ο οικισμός. Οι γυναίκες μαγειρεύαν το πλάφι με το κρέας, που το σέρβιραν ως κυρίως φαγητό. Το επιδόρπιο ήταν χαλβάς. Τον Οκτώβρη γινότουσαν οι προετοιμασίες για το χειμώνα: παρασκεύαζαν ζυμαρικά, τα οποία τα αποθήκευαν και τα σέρβιραν ως κύριο πιάτο σ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Οι άντρες, όταν δεν είχαν γεωργικές εργασίες, σύχναζαν στα καφενεία. Ένα τέτοιο καφενείο υπάρχει και σήμερα στο Όξιλαρ. Επίσης κνηγούσαν λαγούς, αγριόπαπιες και αγριογούρουνα, τα οποία τότε αφθονούσαν, ή ψάρευαν στο Νέστο. Στ' αγόρια, στην ηλικία των πέντε ή έξι χρόνων έκαναν το σουνέτ-περιτομή. Είχε τη μορφή θρησκευτικής τελετής και τελούνταν από κάποιο πρακτικό γιατρό. Συμμετείχε όλο το χωριό. Ήταν ένα μεγάλο κοινωνικό γεγονός και γιορτάζονταν με νταούλια και ζουρνάδες. Στο τέλος της τελετής σέρβιραν πλάφι.

Για τους πρώτους κατοίκους του Όξιλαρ χώρος συγκέντρωσης ήταν το τζαμί. Στον ίδιο χώρο βρίσκεται το σπίτι του Ιμάμη, όπου έμενε και σιτιζόταν από τους ανθρώπους του οικισμού. Κάθε οικογένεια του προσέφερε γεύμα, μια και ήταν ανεπτυγμένο τότε το αίσθημα της κοινοκτημοσύνης. Ο χώρος κατοικίας του Ιμάμη χρησιμοποιούνταν και ως σχολείο για τα παιδιά του οικισμού, καθώς δεν υπήρχε το μουσουλμανικό σχολείο, το οποίο χτίστηκε αργότερα. Τέλος ο σιδηροδρομικός σταθμός κατασκευάστηκε από γαλλική εταιρεία στα τέλη του προηγούμενου αιώνα.

VI. Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Το 1912, διαρκώντας του Α΄ Βαλκανικού πολέμου, εμφανίζονται οι Βούλγαροι στο Όξιλαρ. Το 1913 γίνονται επιδρομές κομιτατζήδων. Ο Β΄ Βαλκανικός αρχίζει και οι πρώτοι Μουσουλμάνοι εγκαταλείπουν το Όξιλαρ. Τον Ιούνιο του 1913 τμήμα της 8ης ελληνικής μεραρχίας ξεκινά σιδηροδρομικώς απ' τη Δράμα προς το Παρανέστι, εκκαθαρίζοντας την κοιλάδα του Νέστου από τις βουλγαρικές φρουρές, που υπήρχαν και στο Όξιλαρ. Στις 12 Ιουλίου του 1913 απελευθερώνεται η κοιλάδα του Νέστου. Στο τέλος Αυγούστου, Τούρκοι αντάρτες καταλαμβάνουν την Ξάνθη. Η κοιλάδα του Νέστου τελεί υπό ελληνική διοίκηση μέχρι το 1915, ώσπου οι Βούλγαροι να καταλάβουν την περιοχή και να τοποθετήσουν φρουρές σε κομβικά σημεία, όπως του Όξιλαρ. Στις 16 Οκτώβρη 1919 ο ελληνικός στρατός εισβάλλει στην περιοχή. Το 1919 αποχωρούν και τα τελευταία απομεινάρια του βουλγαρικού στρατού.

B. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΥΜΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Το 1922 αρχίζει η εγκατάσταση προσφύγων από Μ. Ασία και Ανατ. Θράκη στο Όξιλαρ :

Στην κορφή του βουνού
Φως ανάβει.
Και δίπλα στο φως
Ξαγρυπνάει τραγουδιστής

Να' ταν από χέρι θεού.
Μόνο από χέρι θεού,
Να' ρχεται ο θάνατος.
Άνθρωπος να μη μπορεί
Να φέρει χωρισμό.

³ Όπως Προηγ. Σελ. 70

Τρέχουν τα ποτάμια.
Νερά δεν είναι
Των ματιών μου είναι δάκρυα
Με χώρισαν απ' την πατρίδα μου.
Με χώρισαν απ' την αγάπη μου
Και βόλι πήρε το αδέρφι μου. 4

Το 1923 οι Μουσουλμάνοι φεύγουν ομαδικά από την Τουρκία μετά τη συμφωνία Ανταλλαγής των πληθυσμών, που προέβλεπε η υπογραφέισα από τον Ελευθέριο Βενιζέλο και το Μουσταφά Κεμάλ Συνθήκη της Λοζάννης : *«Τι θες, τι γυρεύεις, Μανώλη, απόνταν η Αντάντ βόλεψε τις δουλειές της στην Ανατολή κι αποφάσισε να σταματήσει το διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από τότε η δική μας Μικρασιατική υπόθεση μοιάζει με πεθαμένο παιδί στην κοιλιά της Ελλάδας. Αυτοί που μας στείλανε στη Μικρασία, αυτοί τώρα μας λένε 'ούστ κιοπέκ!'»...* *«Το ξένο κεφάλαιο κοιτάει τα συμφέροντά του. Μην περιμένεις καρδιά και δικαιοσύνη από δαύτο. Οι εκπρόσωποί του κάθονται στα γραφεία τους στις Λόντρες στα Παρίσια κι όπου αλλού, έχουν μπροστά τους χάρτες, κι όταν τους συμφέρει θυμούνται την αυτοδιάθεση των λαών, τις ελευθερίες και την ανεξαρτησία τους, κι όταν δεν τους συμφέρει πατούν μια κόκκινη μολυβιά και διαγράφουνε χώρες και λαούς... Το δυστύχημα είναι πως, τώρα δα, το κόκκινο μολύβι τους βρίσκεται πάνω από τις κεφαλές μας! Ό,τι είχανε να πάρουν από την Ελλάδα το πήρανε και τζάμπα μάλιστα. Είμαστε το στυμμένο λεμόνι ο Κεμάλ έχει τώρα το ζουμί.»*⁵ Κι έτσι συρρέουν στην Ελλάδα χιλιάδες πρόσφυγες απ' τη Μ. Ασία, αφήνοντας πίσω τους χτήματα, εκκλησίες, νεκρούς, περιουσίες, σπίτια, συγγενείς και εικονοστάσια. *«Αχ, γκρέμισε ο κόσμος μας! Γκρέμισε η Σμύρνη μας! Η καρδιά, τρομαγμένο πουλί, δεν ξέρει που να κρυφτεί.»*⁶ Φοβισμένοι, ταλαιπωρημένοι, τρομαγμένοι, εγκλωβισμένοι στην απόγνωση τους δεν ξέρουν που να πάνε. Ακούνε για το Όξιλαρ, ότι εκεί ο καπνός πουλιέται μια λίρα την οκά. Εκεί πιστεύουν ότι θα βρουνε δουλειά, σπίτι, φαγητό, μια ζεστή γωνιά για ν' απαλύνουν τον πόνο τους. Κι έτσι οι πρόσφυγες απ' την Ανατ. Θράκη πηγαίνουν στην περιοχή γύρω από τον Σιδηροδρομικό Σταθμό, κι αυτοί απ' την Μ. Ασία στην Τούζλα.

Ι. Η ΤΟΥΖΛΑ

Περίπου 70 πρόσφυγες εγκαθίστανται στην Τούζλα –η επίσημη απογραφή του 1940 αναφέρει 79 κατοίκους– σε σπίτια που τους δόθηκαν από το κράτος. Ασχολούνταν με τη γεωργία και ιδιαίτερα με την καλλιέργεια του καπνού, που τότε πουλιόταν μια λίρα την οκά. Τους δόθηκαν χωράφια κατά κεφαλή. Επίσης από ένα ζώο, αγελάδα ή μουλάρι, το οποίο το ξεπλήρωναν με δόσεις. Ήταν δύσκολη η ζωή τους, καθώς έπρεπε να δουλεύουν ολημερίς σε κάτι που τώρα μάθαιναν, τα καπνά. Επίσης έπρεπε να επουλώσουν τις πληγές που τους άφησε ο βίαιος ξεριζωμός τους από τη πατρίδα Μικρά Ασία. Η τοποθεσία της Τούζλας δεν τους διευκόλυνε στις μετακινήσεις τους, καθώς ήταν αρκετά μακριά από ζωτικά σημεία του χωριού, όπως σιδηροδρομικό σταθμό, αλευρόμυλο, σχολείο, κοινότητα και μαγαζιά. Η Τούζλα μετονομάστηκε σε Πετρωτό σύμφωνα με το Βασιλικό Διάταγμα της 30 – 11 –1949 με ΦΕΚ Α 345/1949. Οι πρόσφυγες ακόμη και σήμερα αναφέρονται στον οικισμό τους –σήμερα εγκαταλειμμένος– ως Τούζλα.

Γ. ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΥΜΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Εκτός από τους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, ένα δεύτερο κύμα προσφύγων από το νομό Τραπεζούντας εγκαθίσταται στα Ίμερα το 1923. *«Ένας χερσότοπος απλωμένος καταμεσής στα βουνά, τριγύρω ρουμάνια, πιο χαμηλά μερικά χαλάσματα, απομεινάρια από κάποιο παλιό αχυροκάλυβο και παραπέρα ένα μητάτο στο μπόι του ανθρώπου, σκέτη πέτρα. Πιο κάτω το χωριό, καμιά τριανταριά σπίτια, κι αυτά καμωμένα με τσατμά, αυλές ξέφραγες, χωρισμένες η μια με την άλλη με το μάτι, μονάχα κάτι αμολητά σκυλιά, πιότερο για φασαρία παρά για φύλακες.»*⁷

⁴ Διδώ Σωτηρίου, Ματωμένα Χώματα, Εκδ. Κέδρος, 1962 Σελ. 149

⁵ Όπως Προηγ. Σελ. 273- 274

⁶ Όπως Προηγ. Σελ. 313

⁷ Νίκη Αναστασέα, Αυτή η Αργή Μέρα Προχωρούσε, Εκδ. Πόλις, 1998 Σελ. 129

Δ. Η ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΞΙΛΑΡ ΣΕ ΤΟΞΟΤΕΣ &

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Πολλοί κάτοικοι πιστεύουν ότι η ονομασία Τοξότες δόθηκε στο χωριό, επειδή ο Μ.Αλέξανδρος στρατοπέδευσε για λίγο εκεί και οι στρατιώτες του τόξευαν για εξάσκηση. Άλλοι πάλι πιστεύουν ότι υπήρχε εκεί εργοστάσιο που κατασκεύαζε τόξα και βέλη. Μερικοί λένε ότι ονομάστηκε έτσι, επειδή το σημείο του Νέστου που περνάει από το χωριό σχηματίζει ένα τόξο. Η πιο έγκυρη και λογικοφανής εξήγηση είναι ότι η ονομασία Τοξότες προήλθε, ως άμεσο μεταφραστικό δάνειο, από παλαιότερο όνομα του οικισμού : «Όξιλαρ» σε λεξικό του 1920 και Okcular στα 1903-4. Η ετυμολογική ανάλυση είναι : Όξιλαρ < Okcular που βγαίνει από το τουρκικό Okcu = κατασκευαστής ή πωλητής βελών, τοξότης. Στο Okcu προστέθηκε η κατάληξη πληθυντικού -lar και έτσι έχουμε την ονομασία Okcular και τη μετατροπή της αργότερα σε *Τοξότες*. Πολλοί κάτοικοι ακόμη και σήμερα αναφέρονται στο Μουσουλμανικό οικισμό με την παλιά ονομασία Όξιλαρ. *Σταθμό* ονομάζουν την περιοχή γύρω από το Σιδηροδρομικό Σταθμό και *Τοξότες* το υπόλοιπο χωριό.

Το Όξιλαρ αναγνωρίστηκε κοινότητα, αφού εν τω μεταξύ είχε μετονομασθεί σε *Τοξότες* (Διάταγμα της 30-7-1924 ΦΕΚ Α 194/1924) με έδρα τους Τοξότες. Οι συνοικισμοί που είχαν απαρτίσει αρχικά την κοινότητα ήταν οι Τοξότες, η Σεμέλη, η Αγέλη, η Κοσμητή, το Μεγάλο και Μικρό Τύμπανο, ο Άγιος Αθανάσιος και η Ποίμνη. Προστέθηκε μετά και ο συνοικισμός Τούζλα που μετονομάστηκε σε Πετρωτό.

Ε. Η ΖΩΗ ΣΤΟΥΣ ΤΟΞΟΤΕΣ ΑΠΟ ΤΟ 1924 – 1999

Ι. ΑΠΟ ΤΟ 1924 ΩΣ ΤΑ 1930

Ήταν μια εξαιρετικά σκληρή και συνεχούς εργασίας των προσφύγων. Καλλιεργούσαν τη γη, μια και τότε το μόνο εφόδιο που είχαν ήταν τα χέρια τους. Τα σπίτια που τους είχαν δοθεί, αποτελούνταν από ένα ευρύχωρο δωμάτιο, στο οποίο ζούσαν, κοιμόταν και πασάλιαζαν καπνά το χειμώνα, και ένα τεράστιο χαγιάτι, στο οποίο δούλευαν τα καπνά το καλοκαίρι, κάθε πρωί, μετά την ολονύχτια σχεδόν συγκομιδή. Από επίσημα στοιχεία φαίνεται ότι οι Τοξότες κατείχαν την τέταρτη θέση σε παραγωγή καπνού από το 1924 έως το 1926.

Γύρω στα 1930 χτίζεται και το πρώτο δημοτικό σχολείο για τους Χριστιανούς των Τοξοτών. Οι Μουσουλμάνοι πήγαιναν σε διαφορετικό σχολείο λίγα μέτρα παρακάτω. Και τα δυο είναι διώροφα, πέτρινα. Το Χριστιανικό διαθέτει μια τεράστια αίθουσα για τους μαθητές και χώρο για το δάσκαλο, σήμερα σε μορφή εγκατάλειψης. Το Μουσουλμανικό δυο μεγάλες αίθουσες για τα παιδιά και χώρο για το δάσκαλο, σήμερα σε μορφή εγκατάλειψης επίσης. Δεν πήγαιναν όλα τα παιδιά στο σχολείο, γιατί βοηθούσαν στα καπνά, στα ζώα και στο σπίτι.

Η ζωή ήταν πολύ δύσκολη και η φτώχεια υπερτερούσε. *«Μπορούσες να δεις να ξεπροβάλουν τα πρόσωπά τους, μαυριδερά, στεγνά ξεραμένα θαρρείς από την ίδια τη γη που ολημερίς αναμετριούνταν μαζί της, πρόσωπα που κουβαλούσαν πάνω τους πιο πολύ από την ηλικία, την κούραση ή και το ίδιο τους το πετσί, ένα απόθεμα από πείσμα υπομονετικό και χολωμένου μαζί άγριο, όχι αυτό του νικητή, αλλά εκείνο του χαμένου που δεν έστερξε ποτέ του τη μοιρασιά»*⁸

ΙΙ. ΑΠΟ ΤΟ 1930 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1940

Μετά την εξασφάλιση της κατοικίας και της τροφής, η μικρή κοινωνία του χωριού προσπάθησε να γιατρέψει τα ψυχικά τραύματα που της είχε αφήσει η προσφυγιά. Μπορεί να αγάπησαν τον τόπο που είχαν εγκατασταθεί, όμως κάθε φορά που αναφέρονταν στο παρελθόν και τη γενέτειρά τους έλεγαν με πόνο και αναστεναγμό : «στην πατρίδα» ! Οι παλιοί έμειναν δεμένοι με την πατρίδα, ενώ οι νέοι, αγόρια και κορίτσια, έδειχναν να προσαρμόζονται στη νέα πραγματικότητα.

Η περιοχή γύρω από το Σιδηροδρομικό Σταθμό άρχισε σιγά-σιγά να αναπτύσσεται. 30 σπίτια αριθμούσε τότε. Υπήρχε αλευρόμυλος, ιδιοκτησία του γιατρού Καλούδη. Ήταν μεγάλος –σύμφωνα με μαρτυρία κατοίκου που δούλεψε εκεί – κυλινδρόμυλος επενδυμένος με άφθονη και ακριβή ξυλεία.

⁸ Όπως Πρωηγ. Σελ. 129

Εξυπηρετούσε τους Τοξοτιανούς αλλά και τους κατοίκους των γύρω περιοχών. Αργότερα η χήρα Καλούδη τον πούλησε για 500.000 δραχμές ! Ο αλευρόμυλος κατεδαφίστηκε και οικοπεδοποιήθηκε !

Υπήρχαν τρία κουρεία, καφενεία, κρεοπωλεία, τσαγκαράδικα, ένα ζαχαροπλαστείο, ραφτάδικο και μπακάλικα. Η γέφυρα του Νέστου δεν ήταν στο σημερινό σημείο, αλλά λίγο πιο πάνω. Ακόμα και σήμερα, καθώς τη διασχίζει κανείς, φαίνονται οι παλιές βάσεις της. Είχε κατασκευαστεί από τους Βουλγάρους. Ήταν ξύλινη με σιδερένια πόδια, σωστό κομψοτέχνημα, σύμφωνα με μαρτυρία ντόπιου εκείνης της εποχής. Είχε καταστραφεί δυο φορές από τα ορμητικά νερά του ποταμού στο διάστημα 1930 με 1936. Υπήρχε τόσο πολύ νερό στον Νέστο τότε, που οι Τοξοτιανοί τον ονόμαζαν «καρά – σου», δηλαδή μαύρο νερό λόγω του βόθρου του και της έντασης των νερών του.

Η πρώτη κοινότητα του χωριού χτίστηκε στα 1930 και ήταν δίπλα στο σταθμό της Χωροφυλακής. Ο πρώτος πρόεδρος ήταν Μουσουλμάνος. Ονομαζόταν Μουμίν Εφέντης, ένας έξυπνος και δραστήριος άνθρωπος. Ο πρώτος γραμματέας της κοινότητας ήταν χριστιανός, λεγόταν Αργυρόπουλος.

Ο καπνός, κύριο προϊόν των Τοξοτών, μονοκαλλιέργεια για αρκετές δεκαετίες, αποτελούσε το βασιλιά των καπνών όλου του κόσμου σε χρώμα, άρωμα και ποιότητα και υπήρξε πηγή ανάπτυξης. Μετά την κρίση που πέρασε το προϊόν στις αρχές τις δεκαετίας του '30, επειδή ορισμένα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης, όπως η Γερμανία, η Ολλανδία και η Γαλλία μείωσαν τις εισαγωγές τους, τα ελληνικά καπνά ξανάγιναν ανάρπαστα στη διεθνή αγορά το 1936. Οι τιμές του καπνού, λόγω της μεγάλης ζήτησης, τινάχτηκαν στα ύψη. Μια οκά καπνού ετιμάτο μια χρυσή λίρα. Και τότε η κυβέρνηση παρότρυνε τους παραγωγούς να φυτεύουν όσο περισσότερα καπνά γινόταν.

Το 1935 υπήρχε στους Τοξότες η πρώτη παιδική μαντολινάτα στην Ελλάδα, την οποία την οργάνωσε ο κος Γρηγόρης Λεοντιάδης από την Αττάλεια. Ο ίδιος λει χαρακτηριστικά : «και ξέρετε που κάναμε μάθημα; Μέσα στο τσαγκαράδικο! Περιμέναμε να τελειώσει τη δουλειά του και ύστερα τους μάζενα εκεί μέσα. Και ήταν χαμηλοτάβανος και μικρός χώρος και μύριζε και άσχημα. Αλλά εκεί τους μάθαινα. Το 1936 σταμάτησε για ανεφοδιασμό στο σταθμό των Τοξοτών το τρένο που μετέφερε τον Ιωάννη Μεταξά και μου είπε ότι δεν υπάρχει στην Ελλάδα τέτοιο πράγμα». Υπήρχε επίσης θεατρικό συγκρότημα «ΟΕυαγγελισμός» που έδινε παραστάσεις μια φορά το χρόνο. Πραγματοποιούνταν χοροεσπερίδες στο καφενείο του Γκαϊτατζίδη με χορούς και άλλες μουσικές εκδηλώσεις. Απέναντι από το κτίριο του Σιδηροδρομικού Σταθμού υπήρχε το καφενείο των Αφών Παπαδόπουλου. Ο δεύτερος όροφος του ήταν ξενοδοχείο, που φιλοξενούσε αυτούς που διανυκτέρευαν στο χωριό, καθώς οι Τοξότες ήταν σημαντικό πέρασμα στα ταξίδια που πραγματοποιούσαν οι Έλληνες εκείνη την εποχή.

Στο χωριό υπήρχε ο γιατρός Βελέντζας Δημήτριος. Γύριζε με τη μοτοσικλέτα του παντού και προσέφερε τις υπηρεσίες του. Θεράπευε την ελονοσία και τη φυματίωση, που ήταν οι μάστιγες των κατοίκων. Υπήρχε πάντα κάποιος που γνώριζε να κάνει ενέσεις, βεντούζες στο κρυστάλλωμα, ή να δένει πληγές, βάζοντας ψιλοκομμένο καπνό για να σταματήσει η αιμορραγία. Υπήρχε επίσης η μαμή. Λέγεται μάλιστα ότι οι μαμές τότε διάβαζαν το μέλλον του παιδιού, που το έβλεπαν μόνο αυτές στο μέτωπο του μωρού.

Στα μέσα της του '30 έγινε η διάνοιξη της κεντρικής οδού των Τοξοτών και αυτής που οδηγούσε στη Γαλάνη. Φυσικά επρόκειτο για δρόμους που θα περνούσαν με άνεση μόνο τα φορτωμένα ζώα και όχι τα τροχοφόρα. Παρ' όλα αυτά υπήρχαν αυτοκίνητα σαν ταξί, ιδιοκτησίας του Αμαξόπουλου Ανδρέα, που εξυπηρετούσαν πολύ τους Τοξοτιανούς. Αμαξίτοί οδοί διανοίχτηκαν στις δεκαετίες του '60, του '70 και του '90. Χτίστηκε επίσης και η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη δεκαετία του '30. Ο πρώτος ιερέας που λειτούργησε στην εκκλησία ήταν ο Τανιμανίδης Γεώργιος, επί μητροπολίτου Ξάνθης Ιωακείμ. Εγκαταστάθηκαν επίσης τα πρώτα μαγνητικά (χειροκίνητα) τηλέφωνα στο σταθμό της Χωροφυλακής και στο γραφείο της Κοινότητας.

Τα χρόνια περνούσαν. Όλοι είχαν βρει το ρυθμό τους. Η παραγωγή καπνού αυξανόταν ραγδαία και οι τιμές ήταν πολύ ικανοποιητικές. Όλοι οι κάτοικοι ζούσαν ειρηνικά και δημιουργικά, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Ωσπου τον Οκτώβρη του 1940 έμαθαν για τον πόλεμο με την Ιταλία από τα παρατεταμένα χτυπήματα της καμπάνας της εκκλησίας.

III. ΑΠΟ ΤΟ 1940 ΩΣ ΤΟ 1950

Όσοι νέοι είχαν την κατάλληλη ηλικία επιστρατεύτηκαν. Οι περισσότεροι προωθήθηκαν στην Αλβανία. Οι Γερμανοί φτάνουν στη Χαϊντού, στις 6 Απριλίου του 1941. Το 37ο Σύνταγμα Πεζικού, με διοικητή τον Σχη Αντώνη Πυριόχο, κατευθύνεται στην κοιλάδα του Νέστου. Η άμυνα του ελληνικού στρατού σχεδιάστηκε να βρίσκεται στον Παράδεισο. Έτσι πέρασαν δυτικά του ποταμού Νέστου, λαμβάνοντας διαταγή να ανατινάξουν τη γέφυρα για να μη χρησιμοποιηθεί απ' τον εχθρό. Πολλοί χριστιανοί ακολούθησαν το στρατό, γιατί ένιωθαν ασφάλεια, κι έτσι πέρασαν το Νέστο στα δυτικά του. Αφού βεβαιώθηκε ότι όλοι οι χριστιανοί είχαν περάσει τη γέφυρα, ο Τχης Γραμματικάκης

(σύμφωνα με αυτόπτη μάρτυρα) δίνει το σύνθημα για την ανατίναξη της. Σε λίγα λεπτά είχε καταστραφεί η παλιά γέφυρα που είχαν φτιάξει οι Βούλγαροι. Ήταν όμορφη και μεγάλη, με τόξα και καμάρες, όπως μας λένε αυτοί που την είχαν δει. Η ανατίναξη της όμως ήταν άστοχη κίνηση, μια κι ο στρατός των Γερμανών έφτιαξε νέα σε δυο ώρες !

Στις 2 Μαΐου του 1941, οι Βούλγαροι εγκαθίστανται και πάλι στην περιοχή. Αντικαθιστούν τις τοπικές ελληνικές αρχές με βουλγαρικές. Ακόμη και Βούλγαρος ιερέας υπήρχε στο χωριό. Η περίοδος 1941 μέχρι το 1944 υπήρξε η χειρότερη βουλγαρική κατοχή που γνώρισαν ποτέ οι Τοξοτιανοί. Οι Βούλγαροι αξίωναν από τον πληθυσμό τρόφιμα, ενώ δε δίσταζαν να αρπάζουν οι ίδιοι ό,τι ήθελαν. Οι κάτοικοι πεινούσαν και μάλιστα στους Τοξότες έχουν αναφερθεί μερικοί θάνατοι λόγω πείνας.

Στα 1943 νέοι απ' όλη την κοιλάδα του Νέστου μη αντέχοντας την βουλγαρική κατοχή κατετάγησαν εθελοντικά στα ανταρτικά σώματα, που ονομάζονταν Εθνική Οργάνωση Ελλήνων Ανταρτών (ΕΟΕΑ). Ήταν περίπου στα 640 άτομα, σύμφωνα με πηγή του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Στις 18 Οκτώβρη του 1944 ο εχθρός εγκαταλείπει την Ελλάδα, μετά την κατάρρευση της Γερμανίας. Οι Βούλγαροι αρχίζουν να αποχωρούν σιγά-σιγά απ' την κοιλάδα του Νέστου.

Το 1944 αρχίζει ο Εμφύλιος. Τώρα πια πολεμούσαν οι Έλληνες μεταξύ τους: δεξιό κι αριστερό αντάρτες. Οι πιο πολλοί κρυβόντουσαν στα βουνά και τροφοδοτούνταν από τα ορεινά χωριά. Στους Τοξότες σπάνια κατέβαιναν, επειδή εκεί υπήρχε ακόμη βουλγαρική αστυνομία και συγκεκριμένα Βούλγαρος αγροφύλακας. Με τη λήξη του εμφυλίου στα 1949, αριστεροί αντάρτες παραμένουν στα βουνά καθώς εναντιώνονταν στη νόμιμη δεξιά ελληνική κυβέρνηση. Έτσι η ίδια η κυβέρνηση αναγκάζει τους κατοίκους των ορεινών οικισμών, όπως τα Ίμερα, να αδειάσουν τα χωριά τους για να μη τροφοδοτούνται οι αντάρτες.

Μετά τη λήξη του ανταρτοπόλεμου οι επίτροποι γύρισαν στα σπίτια τους και ήταν ενταγμένοι αρχικά στις Μονάδες Ασφαλείας Υπαιθρου (ΜΕΑ) και αργότερα στα ΤΕΑ. Αρχισαν και πάλι να ασχολούνται με την οικονομική άνοδο τους. Αρχισαν να ασχολούνται με αυτό που ήξεραν καλύτερα: την καπνοκαλλιέργεια.

IV. ΑΠΟ ΤΟ 1950 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1960

Η ζωή ξανάρχιζε να γίνεται όπως παλιά. Έπεσαν με τα μούτρα στην κύρια απασχόλησή τους, τα καπνά. Μια επίμοχθη καλλιέργεια που απαιτούσε επί δέκα μήνες σκληρή δουλειά, είτε στο χωράφι, είτε στο σπίτι, έως ότου εμφανισθούν στο τέλος οι έμποροι για να αγοράσουν την παραγωγή. Κι αν η τιμή ήταν καλή, όλα θα πήγαιναν καλά. Αν όχι, ήταν αναγκασμένοι και πάλι να πουλήσουν, αλλά η χρονιά θα κυλούσε με μεγάλες οικονομικές δυσκολίες.

Τα παιδιά ξανάρχισαν να πηγαίνουν στο σχολείο κι οι γνώριμες φωνές τους αντηχούσαν στο προαύλιο του πέτρινου σχολείου. Η δασκάλα που δίδασκε τότε, και τα περισσότερα χρόνια, ήταν η κα Αμαξοπούλου Καλλιόπη –σήμερα δε ζει πια. Τα παιδιά που τελείωναν το σχολείο είχαν ένα παράνομο: το Γυμνάσιο ήταν στην Ξάνθη, κι οι συγκοινωνίες σχεδόν ανύπαρκτες, κι έτσι δεν μπορούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Υπήρχε όμως Αγροτικός Σύλλογος, που ιδρύθηκε το 1951, ο οποίος είχε και χαρακτήρα εκπαιδευτικό: υπήρχε δασκάλα που μάθαινε στα κορίτσια κοπτική, ραπτική και κέντημα. Οι παρελάσεις στις εθνικές επετείους γινόταν στο δρόμο, μπροστά από το κτίριο του σημερινού Πνευματικού Κέντρου. Εκεί επίσης γινόταν και οι γυμναστικές επιδείξεις, λίγο πριν το κλείσιμο του σχολείου για τις καλοκαιρινές διακοπές. Πήγαιναν επίσης εκδρομές στη Σεμέλη, Αγέλη ή στο Νέστο περνώντας από τις γαλαρίες του.

Οι γυναίκες μαζεύονταν στα σπίτια κάνοντας τα λεγόμενα *νοχτέρια* : ενώ παστάλιαζαν έλεγαν αστεία, έκαναν πειράγματα ή προσπαθούσαν να λύσουν αινίγματα. Οι νέοι και οι νέες έβγαιναν στη βόλτα, στο δρόμο του σταθμού. Ήταν ο μόνος τρόπος επικοινωνίας τους. Κάθε Τρίτη γινόταν παζάρι από κατοίκους των γύρω χωριών, όπου οι Τοξοτιανοί διαπραγματεύονταν την αγορά υφασμάτων, παπουτσιών, φρούτων, κλωστών. Κάθε Κυριακή γινόταν χοροεσπερίδες και την περίοδο του καρναβαλιού, μαζεύονταν οι κάτοικοι με τα νταούλια και διασκεδάζαν.

Ένας γάμος ή μια βάφτιση ήταν ένα μεγάλο κοινωνικό γεγονός και μια ευκαιρία για διασκέδαση. Τα προικιά της νύφης ήταν απλωμένα στο σπίτι της, για να περνάει και να τα βλέπει ο κόσμος. Το γλέντι άρχιζε το βράδυ της Παρασκευής και τελείωνε την Κυριακή μετά τη στέψη. Στις βαφτίσεις έπαιζαν τη λύρα και δεν σταματούσαν να παίζουν «μέχρι το παιδί να περπατήσει», έλεγαν μεταξύ τους αστειεύοντες.

Στις 15 Αυγούστου γινόταν -και γίνεται μέχρι σήμερα- μεγάλο πανηγύρι (Κοίμηση της Θεοτόκου). Οι Τοξοτιανοί προϋπαντούσαν στο δρόμο τον μητροπολίτη Ξάνθης και μετά γινόταν η περιφορά της εικόνας της Θεοτόκου. Επίσης στις 24 Ιουνίου, μέρα Γενεθλίων του Ιωάννη του Προδρόμου, άναβαν φωτιές και πηδούσαν πάνω από αυτές. Δημιουργείται ποδοσφαιρικός σύλλογος

με την επωνυμία *Αετός*. Σήμερα δεν υπάρχει πια λόγω έλλειψης διοικητικού συμβουλίου! Στα 1960 γίνονται τα εγκαίνια της νέας γέφυρας του Νέστου (η σημερινή), παρουσία του Κων. Καραμανλή. Μόλις το 1962 ξεκίνησε η κατασκευή της.

VI. ΑΠΟ ΤΟ 1960 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1999

Από τα 1960 και μετά αρχίζει η καθοδική πορεία του χωριού. Παρότι οι καπνοκαλλιέργειες συνεχίζονταν, δεν ήταν όμως αποδοτικές. Οι τιμές που εδίδοντο από το ελεύθερο εμπόριο ή από την κρατική παρέμβαση ήταν κάτω του κόστους. Οι οικονομικές δυσκολίες γίνονταν δυσβάσταχτες: πολλή δουλειά και χαμηλό μεροκάματο. Αρχίζουν να συνειδητοποιούν ότι στο χωριό δεν υπάρχει πλέον ζωή. Και τότε αρχίζει ο κόσμος να εγκαταλείπει τους Τοξότες. Μια δεύτερη προσφυγιά, καθώς ο πρώτος οικισμός που ερημώνει είναι αυτός της Τούζλας· η επίσημη απογραφή του 1971 είναι 0 κάτοικοι! Το μεταναστευτικό ρεύμα κινήθηκε προς τη Γερμανία κυρίως ή ακολούθησαν το ρεύμα της αστυφιλίας προς Ξάνθη, Θεσσαλονίκη και Αθήνα.

Γίνονται όμως έργα ζωτικής σημασίας για το χωριό. Το Δημοτικό μεταφέρεται πιο κοντά στο Σταθμό: ένα καινούριο κτίριο, λειτουργικό, με σύγχρονες προδιαγραφές. Δημιουργήθηκε επίσης ο πρώτος Παιδικός Σταθμός. Εγκαινιάζεται Γυμνάσιο στους Τοξότες, κι έτσι οι μαθητές μετά το τέλος του δημοτικού δεν είναι αναγκασμένοι να φύγουν στην Ξάνθη. Διαμορφώνεται η πλατεία του χωριού κοντά στο Σταθμό. Λειτουργεί το Πνευματικό Κέντρο Τοξοτών, όπου μεταφέρεται η κοινότητα. Παράλληλα λειτουργεί τμήμα Αιμοδοσίας, ο Πολιτιστικός Φυσιολατρικός Σύλλογος, ένας από τους στόχους του οποίου είναι και η συμβολή στην πνευματική, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη των μελών και του τόπου καταγωγής τους, καθώς και η δημιουργία χορευτικού συγκροτήματος για τη διατήρηση και την διάδοση λαϊκών χορών. Στα 1990 ιδρύεται ο σύλλογος Ποντίων Ιμέρων, με σκοπό να ενώσει αυτούς που κατάγονταν από τα Ίμερα και να φτιαχτεί, με τη συνδρομή τους, η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, κάτι που έγινε.

Από το 1971 μέχρι το 1999 οι δείκτες παραγωγής πέφτουν σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα, επειδή ήδη έχουν μειωθεί οι καλλιέργειες στο ελάχιστο, αφού τα εργατικά χέρια στα νοικοκυριά είναι ανύπαρκτα. Σημειώνεται περαιτέρω μείωση του πληθυσμού. Σήμερα, σύμφωνα με το νομοσχέδιο Καποδίστριας η έδρα της κοινότητας έχει μεταφερθεί στο Εύλαλο και, μετά τις Δημοτικές Εκλογές του 1998, υπήρξε συνένωση των τοπικών κοινοτήτων στο Δήμο Τοπεύρου.

ΣΤ. ΟΙ ΤΟΞΟΤΕΣ ΣΤΟΝ 21Ο ΑΙΩΝΑ

I. ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η εργασία αυτή δεν είχε σκοπό μόνο την ιστορική ανάπλαση του παρελθόντος. Με βάση την ιστορία του χωριού η περιβαλλοντική ομάδα του Γυμνασίου μας προβληματίζεται και εκφράζει μερικές σκέψεις για το μέλλον του. Για να μην είναι ο 21ος αιώνας έτσι όπως ήταν ο αιώνας που μόλις τώρα ιστορικά αναπλάσαμε, διατυπώσαμε μερικά συμπεράσματα που τα αντλήσαμε από ερωτηματολόγια που μοιράσαμε στους νέους του χωριού γι' αυτόν ακριβώς το σκοπό. Έτσι έχουμε :

- Οι νέοι του χωριού στην πλειοψηφία τους επιθυμούν να αναπαλαιωθούν τα σπίτια των πάνω Τοξοτών ή τουλάχιστον να επιδιορθωθούν και να προσεχτούν περισσότερο από τους σημερινούς ιδιοκτήτες τους.
- Θα ήθελαν πιο συχνή συγκοινωνία προς και από την Ξάνθη.
- Οι υπηρεσίες καθαριότητας του Δήμου να 'επισκέπτονται' πιο συχνά το χωριό.
- Να επαναλειτουργήσει ο ποδοσφαιρικός σύλλογος με το όνομα *Αετός*.
- Είναι επιτακτική ανάγκη να αναπαλαιωθεί το παλιό χριστιανικό σχολείο. Στην ερώτησή μας για τη χρήση του, μισοί απάντησαν ότι θα ήθελαν να γίνει Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και οι άλλοι μισοί επιθυμούν να γίνει Πολιτιστική Λέσχη με υπολογιστές και σύνδεση με το internet.
- Μεγάλη μερίδα των ερωτηθέντων πιστεύει πως πρέπει να γίνει Μουσείο για το Νέστο, στο Νέστο.
- Κοινή ήταν η διαπίστωσή μας πως λείπουν οργανωμένοι χώροι άθλησης από το χωριό.

Στην ερώτησή μας ' τι αγαπούν περισσότερο στο χωριό', οι περισσότεροι απάντησαν το Νέστο.

Για να αγαπήσουμε λοιπόν περισσότερο το χωριό, ας προβληματιστούμε με αφορμή την εργασία αυτή κι ας διαφυλάξουμε την ιστορία του, τους οικισμούς του με τα παραδοσιακά κτίσματα, τα μοναδικά μονοπάτια του με τον υδάτινο σύντροφό τους, τα μικρά εκκλησάκια με το απέραντο πράσινό τους, τα αναιμικά ζουμπούλια, που πρέπει να τα κάνουμε και πάλι να ανθήσουν στις αυλές των σπιτιών του 21ου αιώνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γιάννης Δ. Μαγκριώτης, Θράκη : Η Έπαλξη του Ελληνικού Βορρά, Εκδ. Ρήσος, 1995
2. Διδώ Σωτηρίου, Ματωμένα Χώματα, Εκδ. Κέδρος, 1962
3. Θανάσης Μουσόπουλος, Θράκη: Μνήμη για το Μέλλον, Εκδ. Περιοδικού *Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση*, 1997
4. *Θρακικά Χρονικά*, Τεύχ. 40, 1989
5. *Θρακικά Χρονικά*, Τεύχ. 43, 1989
6. *Θρακικά Χρονικά*, Τεύχ. 46, Ετήσια Έκδοση 1992
7. Ιωάννης Αχ. Μπάμπας, Τραγούδια της Ανατολικής Θράκης, Εκδ. Βάνιας, 1996
8. Μάρω Γιαννοπούλου – Ρουκούνη, Γιάννης Ρουκούνης, «Ο πολεοδομικός χαρακτήρας των Θρακικών Οικισμών», από το περιοδικό *Θρακικά Χρονικά*, Τεύχ. 44, 1999
9. Νίκη Αναστασέα, Αυτή η Αργή Μέρα Προχωρούσε, Εκδ. Πόλις, 1998
10. Τάσος Κοντογιαννίδης, Τα Νεστοχώρια της Ξάνθης, Εκδ. Ρήσος, 1997
11. Φωτεινή Ξανθοπούλου, Η Εκλεκτή του Φεγγαριού, Εκδ. Εστία, 1996